

Kommenttipuheenvuoro digitalisaation haasteista/ Konsta Ojanen 14.4.2024

Digiylhteiskunta kuuluu kaikille

Yhteiskuntamme on koko 2000-luvun digitalisoitunut huimaa vauhtia. Näin ollen taitovaatimukset, joita yhteiskunnassa toimimiseen tarvitaan, ovat yhtä lailla kasvaneet. Valitettavasti taitovaatimuksista tärkeimpiä tuntuvat olevan kiireellä kyhättyjen käyttöliittymien hallinta ja huijausyritysten tunnistaminen. Helposti ymmärrettävät ohjeetkaan eivät ole itsestään selvyys.

On tosin olemassa lukuisia esimerkkejä hyvin toimivista, selkeistä ja saavutettavista käyttöliittymistä, jotka toimivat intuitiivisesti. Niitä käyttääkseen pitää olla kuitenkin pääsy niiden ääreen: tarpeeksi uusi päivitetty älylaite, luotettava verkkoyhteys, sähköisesti toimiva maksutapa ja digitaalinen tunnistautuminen. Tämä kokonaisuus estää monien digitaalisten palvelujen käyttöä vähintään yhtä paljon kuin varsinaiset digitaidot.

Miksi kaiken pitää olla niin vaikeaa?

Koska digitaalisessa yhteiskunnassa toimiminen vaatii monen asian ja tahon yhteispeliä, ei kokonaisuuden hallinta ole helppoa, kun jokainen vastaa tiukasti omasta roolistaan: laitevalmistaja laitteesta, operaattori verkkoyhteydestä, pankit tai operaattori tunnistautumisesta, korttiyhtiö maksukortista ja itse palveluntarjoaja palvelusta. Jos jokin osa-alue tökkii, sen tunnistaminen ja selvittäminen ei ole aina helpoimmasta päästä. Kokonaisuuden opettaminen toiselle on hankalaa, koska palveluyhdistelmiä on todella paljon, eikä toisen nimissä saisi järjestelmiä käyttää hetkeäkään.

Kenelle tämä kokonaisuus sitten kuuluu? Viranomaisille, yhdistyksille, vapaaehtoisille digitukijoille, oppilaitoksille, yksittäisille opettajille, vanhemmille, itsenäisesti opeteltavaksi? Vastaus ei ole helppo. Jos hektisessä arjessa monet palvelut aiheuttavat päänsäryä korkeasti koulutetulle aikuisellekin, miten mahtaa olla vanhemman väestön ja nuorison laita? Vanhemman väestön ongelman ratkaisee luonnollinen poistuma ja nuorethan ovat diginativeja? Tuskin sentään. Jo toteutuneet ja suunnitellut supistukset aikuiskoulutukseen ja kansalaisopistojen toimintaan eivät nekään asiaa helpota.

Yhteinen näkemys suunnittelussa on välttämättömyys

Diginatiivi. Vihaan koko sanaa! Älylaitteiden parissa syntynyt sukupolvi ei laitteiden käytöstä muuhun kuin viihdetarkoituksiin ihan kovasti tunnu itseksensä oppivan. Perustietotekniset taidot ovat itse asiassa vähentyneet älylaitteiden myötä. Sen huomaa oppilaitosarjessa joka päivä: ei verkko-oppiminenkaan mitenkään ongelmatonta tunnu olevan. Toki kynnys digitaalisten ratkaisujen käyttöön on älylaitteilla nuoremmille hyvinkin matala, joskin on muistettava, että monen asian tekemiseen vanhanaikaiselta tuntuva tietokone on kuitenkin parempi ja joskus jopa välttämätön. Työelämäkään ei pelkän kännykän varassa toimi.

Yhteiskuntamme on vääjäämättä kulkemassa kohti lähes täyttä itsepalvelua ja automatisaatiota, jossa henkilökohtaista asiantuntevaa palvelua saa vain poikkeustapauksissa. Miten varmistamme, että väliin ei jää digitaalisia silmukoita tai muita kuiluja, joista eteneminen on mahdotonta tai ainakin vaikeaa?

Konsta Ojanen

Suomen korkeakoulujen ja toisen asteen opettajat SKO ry